

Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ

Του Μαν. ΜΠΕΝΤΕΝΙΩΤΗ
M. Sc, Υφυπ. Εθνικ. Οικονομίας

Η επικύρωση¹ της Συνθήκης του Μάαστριχτ στα τέλη του 1993, αποτέλεσε ένα ακόμα βήμα για την ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Και αυτό γιατί η Συνθήκη προβλέπει δράσεις υπέρ της αλληλεγγύης και της συνοχής στο εσωτερικό της Κοινότητας, πράγμα το οποίο θα συμβάλει στην πραγματοποίηση της οικονομικής και κοινωνικής σύγκλισης όλων των χωρών της Ένωσης.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη του στόχου αυτού, είναι η προαγωγή της αρμονικής ανάπτυξης του συνόλου της Κοινότητας. Για να καταστεί πράγματι αυτό δυνατόν, η Κοινότητα διαμορφώνει συγκεκριμένες πολιτικές από τις οποίες η περιφερειακή της πολιτική έχει έναν ιδιαίτερα σημαίνοντα ρόλο, αφού με αυτήν επιχειρείται, η προώθηση της ανάπτυξης των ασθενεστέρων περιφερειών και η μείωση των διαπεριφερειακών ανισοτήτων.

Οι ανισότητες, που παρατηρούνται, ανάμεσα στις περιφέρειες, αντανakλούν τις διαφορετικές συνθήκες που επικρατούν σε αυτές, αλλά και αποτελούν ένα συνδυασμό αφενός ιστορικών προτύπων ανάπτυξης και αφετέρου τις αδυναμίες των περιοχών να προσαρμοστούν στις γρήγορες αλλαγές που σημειώνονται σε διεθνή κλίμακα στο τέλος του 20ού αιώνα.

Τα διαφορετικά πρότυπα ανάπτυξης, που οφείλονται σε ιστορικούς λόγους, είχαν ως αποτέλεσμα να υπάρχουν μεγάλες διαφορές στις υφιστάμενες υποδομές μεταφορών, ενέργειας, τηλεπικοινωνιών και περιβάλλοντος και στις γνώσεις και τα προσόντα του εργατικού δυναμικού.

1. Το κείμενο αποδίδει τα κυριότερα σημεία ομιλίας του κ. Μαν. Μπεντενιώτη σε ειδική εκδήλωση του Κέντρου Έρευνας Περιφερειακής Ανάπτυξης ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ ΠΙΝΤΟΣ που έγινε στην Αθήνα την 29/3/1996.

Οι ανισότητες των κατά κεφαλήν εισοδημάτων συνδέονται σε πολύ μεγάλο βαθμό και με την ανεπάρκεια των υποδομών όπως και με τα ανεπαρκή προσόντα του εργατικού δυναμικού.

Οι γνώσεις και τα προσόντα που διαθέτουν οι εργαζόμενοι έχουν όπως είναι ευνόητον, ζωτική σημασία για την ανταγωνιστικότητα και την προσαρμογή των περιφερειακών οικονομικών διαρθρώσεων, αλλά και συνδέονται άμεσα με τις δραστηριότητες έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης. Έτσι παρατηρούμε ότι, σε σχέση με το εργατικό τους δυναμικό, το ποσοστό απασχόλησης στον τομέα της Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης στην Ελλάδα δεν υπερβαίνει το 20-25% των απασχολουμένων, σε αυτόν τον τομέα, στα περισσότερα προηγμένα κράτη μέλη.

Αυτό αποτελεί μια μόνο πτυχή των μειονεκτημάτων, που πλήττουν τα ασθενέστερα κράτη μέλη και τις περιφέρειες. Άλλα μειονεκτήματα είναι, ότι δεν συμμετέχει ο ιδιωτικός τομέας στην Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη και δεν υπάρχει το κατάλληλο χρηματοδοτικό πλαίσιο, για να καλύπτει τους κινδύνους δραστηριοτήτων που επιφέρουν καινοτομίες.

Μια απαραίτητη προϋπόθεση για να ξεπεραστούν τα φυσικά και γεωγραφικά μειονεκτήματα που πλήττουν συχνά τις απομακρυσμένες περιφέρειες της Κοινότητας και τα νησιά, είναι οι επενδύσεις σε υποδομές μεταφορών, ενέργειας και τηλεπικοινωνιών.

Οι επενδύσεις σε δίκτυα μεταφοράς επιβατών, αποτελούν ένα άλλο σημαντικό βήμα, για την μείωση των οικονομικών επιπτώσεων γεωγραφικού περιφερειακού χαρακτήρα. Ένας επίσης σημαντικός παράγοντας που ευνόησε τις περιφέρειες της Κοινότητας στο σύνολό τους για την πραγματοποίηση νέων επενδύσεων, ήταν η δημιουργία της Ενιαίας Αγοράς, η οποία είχε σαν αποτέλεσμα την μαζική ακαθάριστη εισροή άμεσων ξένων επενδύσεων στην Κοινότητα από τρίτες χώρες, το ύψος των οποίων υπολογίζεται σε 120 δισ. ECU από το 1986 έως το 1991.

Προκειμένου να επιτύχει την ισόρροπη ανάπτυξη όλων των περιφερειών της, η Κοινότητα ασκεί την περιφερειακή της πολιτική χρησιμοποιώντας τα διαρθρωτικά Ταμεία (ΕΓΤΠΕ, ΕΚΤ, ΕΤΠΑ), την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, το νεοσύστατο Ταμείο Συνοχής και άλλα χρηματοδοτικά μέσα.

Το Ταμείο Συνοχής έχει ιδιαίτερη σημασία για τη χώρα μας δεδομένου, ότι δημιουργήθηκε για να παράσχει συμπληρωματική ενίσχυση στα ασθενέστερα κράτη μέλη, την Ελλάδα, Ιρλανδία, Πορτογαλία και Ισπανία.

Για να διευκολυνθεί η κατανομή των πόρων των Διαρθρωτικών Ταμείων της Κοινότητας έχουν καθορισθεί τρεις (3) κατηγορίες προβληματικών περιφερειών/στόχων.

Ο ΣΤΟΧΟΣ 1, για τις αναπτυξιακά ασθενέστερες περιφέρειες, στον οποίο ανήκει και η Ελλάδα,

Ο ΣΤΟΧΟΣ 2 για τις περιφέρειες σε βιομηχανική παρακμή, και

Ο ΣΤΟΧΟΣ 5β για τις αγροτικές προβληματικές περιοχές.

Η κοινοτική ενίσχυση για την περιφερειακή ανάπτυξη επηρεάζει την ανάπτυξη

των κρατών μελών και των περιφερειών με δύο βασικούς τρόπους.

- Με την συγχρηματοδότηση επενδύσεων σε υλικές υποδομές και σε ανθρώπινο δυναμικό, που συμβάλλουν στην αύξηση της παραγωγικότητας.

Με τις μεταφορές πόρων, που συμβάλλουν στην αύξηση των εισαγωγών, χωρίς να επιδεινώνεται η κατάσταση του ισοζυγίου πληρωμών.

Από το 1988 όταν έγινε η αναδιάρθρωση των Διαρθρωτικών Ταμείων και καθορίστηκαν οι προαναφερθέντες στόχοι, οι επιδόσεις των ενισχυόμενων περιφερειών, έως σήμερα, ήταν διαφορετικές. Πολλές από τις περιφέρειες του στόχου 1 που παρουσίασαν βελτίωση σε όρους ΑΕΠ, το κατόρθωσαν κατά κύριο λόγο μέσω της αύξησης της παραγωγικότητας.

Παρατηρούμε επίσης, ότι η απασχόληση στις περιφέρειες του στόχου 1 εξακολουθεί να είναι δυσανάλογα συγκεντρωμένη σε παρδοσιακές δραστηριότητες. Αν και η απασχόληση στις περιφέρειες αυτές αντιπροσωπεύει περίπου το 16% της συνολικής απασχόλησης στην Κοινότητα, αντιπροσωπεύει το 50% περίπου της απασχόλησης στη γεωργία.

Σε ορισμένες περιφέρειες το ποσοστό απασχόλησης στην γεωργία εξακολουθεί να ανέρχεται στο 40%, σε σύγκριση με τον κοινοτικό μέσο όρο που είναι κατώτερος από 7%.

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, η απασχόληση στις υπηρεσίες να είναι κατώτερη κατά δέκα περίπου μονάδες, από τον κοινοτικό μέσο όρο. Με τις ενισχύσεις που δίδονται, η απασχόληση στην γεωργία θα μειωθεί, ενώ θα δημιουργηθούν πολλές νέες θέσεις απασχόλησης, στον τομέα των υπηρεσιών. Οι νέες δυνατότητες θα ωφελήσουν ιδιαίτερα τις γυναίκες, εφόσον αναμένεται ότι θα ενταχθούν πολλές γυναίκες στην αγορά εργασίας.

Οι ενισχυόμενες περιφέρειες της Κοινότητας εισέρχονται στην νέα προγραμματική περίοδο 1994-1999 με σημαντικά αυξημένους πόρους σε σχέση με το προηγούμενο στάδιο 1989-1993.

Οι πόροι αυτοί θα συγκεντρωθούν στα τέσσερα ασθενέστερα κράτη μέλη, τα οποία θα λάβουν το 70% των διαθεσίμων πόρων (συμπεριλαμβανομένου του Ταμείου Συνοχής) σε σύγκριση με το 63.5% κατά την προηγούμενη περίοδο (στο πλαίσιο και των τριών περιφερειακών στόχων).

Μέχρι το τέλος της τρέχουσας δεκαετίας οι περιφερειακές πολιτικές της Κοινότητας είναι δυνατόν να χρηματοδοτήσουν το 5% περίπου των επενδύσεων στις περιφέρειες του στόχου 1, ποσοστό που είναι δυνατόν να ανέλθει από 7% στο 13% για την Ελλάδα, την Πορτογαλία, την Ισπανία και την Ιρλανδία, οι οποίες είναι δικαιούχοι των πόρων του νέου Ταμείου Συνοχής.

Η νέα γενιά περιφερειακών αναπτυξιακών προγραμμάτων, θα συμπληρωθεί και με τις κοινοτικές πρωτοβουλίες, οι οποίες έχουν στόχο, να ενισχύσουν τις ενέργειες που περιέχουν τα εν λόγω προγράμματα καθώς και να θεσπίσουν νέα μέτρα καινοτο-

μιών. Θα υπάρξει μία συνέχεια ανάμεσα στο νέο και το προηγούμενο στάδιο με ένα συνδυασμό γεωγραφικών πρωτοβουλιών.

Ενδεικτικά μπορεί να αναφερθεί η πρωτοβουλία INTERREG, για την δράση στις παραμεθόριες περιοχές και την ανάπτυξη της διασυνοριακής συνεργασίας, που περιλαμβάνει τα ενεργειακά δίκτυα. REGIS για τις εξαιρετικά απομακρυσμένες περιοχές. LEADER για την αγροτική ανάπτυξη. RETEX για τις κλωστοϋφαντουργίες και CONVER για την πολεμική βιομηχανία.

Υπάρχουν επίσης διάφορες νέες πρωτοβουλίες, όπως η πρωτοβουλία URBAN που αφορά ενέργειες σε αστικά κέντρα που αντιμετωπίζουν κρίση, PESCA για την διαφοροποίηση της αλιευτικής παραγωγής, ADAPT που περιλαμβάνει μέτρα για την διαφοροποίηση των συστημάτων παραγωγής, όπως και μια νέα πρωτοβουλία για την ανάπτυξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων που έχει στόχο να διευκολύνει την προσαρμογή τους στην βιομηχανική αλλαγή. Η πρωτοβουλία αυτή θα ενσωματώνει ορισμένα από τα θετικά στοιχεία των υφισταμένων πρωτοβουλιών PRISMA, STRIDE, TELEMATIQUE και θα εστιάζεται κυρίως στις περιφέρειες του στόχου 1.

Το σύνολο των κεφαλαίων που διατίθενται για κοινοτικές πρωτοβουλίες κατά την περίοδο 1994-1999 ανέρχονται σε 13,45 δισ ECU σε τιμές 1994. Οι πρωτοβουλίες έχουν εστιασθεί σε 7 γενικά θέματα: Διασυνοριακή συνεργασία, αγροτική ανάπτυξη, περισσότερο απομακρυσμένες περιοχές, απασχόληση και ανάπτυξη ειδικοτήτων, διαχείριση της βιομηχανικής αλλαγής, αστικές περιοχές και αλιεία.

Θεωρώ σκόπιμο να επισημανθεί ακριβώς λόγω της οπουδιαιότητάς της, η κοινοτική πρωτοβουλία INTERREG. Το ελληνικό πρόγραμμα INTERREG II επικεντρώνεται στους εξής στόχους:

α) Ενίσχυση των παραμεθούριων περιοχών για να άρουν τα μειονεκτήματα που γεννώνται από την απομόνωση τους.

β) Ενίσχυση της διασυνοριακής συνεργασίας με την Αλβανία, την Βουλγαρία καθώς και την Κύπρο και την Μέση Ανατολή.

γ) Δημιουργία προϋποθέσεων ώστε οι εξωτερικές παραμεθόριες περιοχές, να ανταποκριθούν στον ρόλο τους, ως εξωτερικά σύνορα του ενοποιημένου ευρωπαϊκού χώρου.

Οι ανωτέρω στόχοι έχουν συνάφεια μεταξύ τους και συγκλίνουν τελικά, στην δημιουργία πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές παραμεθόριες περιοχές, προωθώντας ταυτόχρονα την πολιτική φιλίας και συνεργασίας πρωτίστως στον χώρο της Βαλκανικής.

Ειδικότερα μέσω του INTERREG επιδιώκεται:

α) Η βελτίωση του δικτύου μεταφορών και επικοινωνιών το οποίο αφενός μεν συντελεί στην καλύτερη διασύνδεση των απομακρυσμένων περιοχών με κέντρα του εθνικού χώρου, αφετέρου δε, αξιοποιεί την κεντρική θέση του, ως προς το σύστημα διανομής και μεταφορών του ευρύτερου βαλκανικού χώρου κυρίως και της ΝΑ Μεσογείου

δευτερευόντως. Παράλληλα, η ενσωμάτωση προηγμένης τεχνολογίας, συμβάλλει ουσιαστικά στην διασυνοριακή συνεργασία.

β) Η Ενεργοποίηση του ενδογενούς δυναμικού με την:

- Ολοκληρωμένη αντιμετώπιση ειδικών προβλημάτων μικροπεριφερειών ή ενοτήτων.

- Ενίσχυση τοπικής επιχειρηματικότητας με ενθάρρυνση παραγωγικών επενδύσεων.

- Ανάπτυξη και αξιοποίηση συμπληρωματικών δραστηριοτήτων στον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα.

- Ανάπτυξη διασυνοριακού εμπορίου κ.λ.

Πρέπει ακόμα να σημειωθεί, ότι το πρόγραμμα INTERREG εναρμονίζεται προς τις κοινοτικές πολιτικές για συνεργασία με τις χώρες Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, για την συνεργασία με τις χώρες της Μεσογειακής λεκάνης, τα διευρωπαϊκά δίκτυα, την αύξηση της ανταγωνιστικότητας των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων και την κατάρτιση του ανθρωπίνου δυναμικού.

Η προς ανατολάς επέκταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα επιφέρει αλλαγές στην λογική των διαρθρωτικών πολιτικών. Στον στόχο 1 (προώθηση της ανάπτυξης της διαρθρωτικής προσαρμογής των αναπτυξιακά ασθενεστερών περιφερειών) θα συμμετέχουν χώρες της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης οι οποίες χαρακτηρίζονται από χαμηλό ΑΕΠ και έντονα προβλήματα υποδομής. Θεωρούμε απαραίτητη την ανάληψη δράσεων ώστε η ένταξη των χωρών ΑΚΕ να μην έχει αρνητικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη των νοτίων περιοχών της Ένωσης, με την συρρίκνωση των πόρων που ήδη διατίθενται για την ανάπτυξή τους.

Όμως εδώ, πρέπει να προσθέσουμε και μερικές ακόμη σκέψεις:

Η γεωγραφική, η γεωπολιτική θέση, η οικονομική αλλά και η στρατιωτική δύναμη, προσδιορίζουν βασικά, το διεθνή ρόλο μιας χώρας στο διεθνή χώρο.

Οι διεθνείς συνεργασίες και συμμαχίες, προσθέτουν αναμφίβολα, μια ιδιαίτερης σημασίας δυνατότητα, επιβολή στη λήψη των αποφάσεων και συμμετοχή στα κέντρα που διαμορφώνουν την προοπτική.

Σήμερα.

- Παρατηρούμε μια αύξηση του ρόλου των Περιφερειακών δυνάμεων.

- Διαπιστώνουμε ότι οι μεγάλες δυνάμεις δεν μπορούν να επιβάλλουν ακόμη μια διεθνή τάξη πραγμάτων, όμοια με εκείνη που γνώρισε η ανθρωπότητα την περίοδο του διπολισμού.

- Η κρατική κυριαρχία, είναι ουσιαστικό στοιχείο στη διαμόρφωση του διεθνούς δικαίου, ενώ έχουμε πολυμορφία αρχών, αξιών, κριτηρίων αλλά και συμφερόντων.

Το διεθνές σύστημα είναι άναρχο. Οι διεθνείς οργανισμοί δεν διαφαίνεται ότι μπορούν να αναπτυχθούν σε οργανισμούς συλλογικής ασφάλειας και στήριξης της ανάπτυξης.

Ακριβώς γι' αυτούς τους λόγους το αποκεντρωμένο διεθνές σύστημα, οι Περιφερειακοί συσχετισμοί, είναι ζωτικής σημασίας για την

- Άμυνα της χώρας,
- Την ανάπτυξη της οικονομίας,
- Την μεταρρύθμιση της κοινωνίας.

Μελετώντας την Ευρωπαϊκή Ένωση στο διεθνές σύστημα, παρατηρούμε, ότι η προώθηση της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στηρίχθηκε κατά κύριο λόγο, στην αποφυγή των παραδοσιακών ηγεμονικών συμπεριφορών στις ευρωπαϊκές διακρατικές σχέσεις.

Γι' αυτό υπάρχει:

- Συναίνεση σε ότι αφορά την λήψη των αποφάσεων,
- Θεσμική ισοτιμία στην προώθηση της Δημοκρατίας μεταξύ των κρατών,
- Οικονομική και κοινωνική αλληλεγγύη,
- Προσδοκία εξυπηρέτησης των συμφερόντων των κοινωνιών αλλά και του πολίτη.

Ο ρόλος της Ελλάδας στην νέα Ευρώπη έτσι, ακριβώς, όπως επιδιώκει να τον διαδραματίσει η χώρα μας, πρέπει να δεχθούμε ότι συνδέεται άρρηκτα με την ιδιότητα του μέλους ως Ευρωπαϊκής χώρας, αλλά με ισχυρή παρουσία στο χώρο των Βαλκανίων.

Ο περιφερειακός ρόλος της Ελλάδας στα Βαλκάνια, βρίσκεται σε πλήρη αρμονία με αυτόν της σύγχρονης ευρωπαϊκής χώρας, η οποία επί πλέον διαθέτει ισότιμη συμμετοχή, σε όλους τους διεθνείς Οργανισμούς.

Έτσι η χώρα μας στοχεύει, στην ενίσχυση της σταθερότητας και της ειρήνης, ενώ παράλληλα είναι αποφασισμένη να προασπίσει τα ζωτικά της συμφέροντα, κατά της οποιασδήποτε απειλής για την εθνική της κυριαρχία, σήμερα ενώ ο Ελληνισμός γίνεται αναπόσπαστο τμήμα της ευρωπαϊκής πραγματικότητας.

Εκείνο όμως, που δεν έχει λυθεί από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, είναι το θέμα της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας της Ευρώπης.

Όμως πρέπει να κατανοηθεί, ότι η διατήρηση της οικονομικής και πολιτικής βιωσιμότητας, προϋποθέτει ένα σύστημα ασφάλειας μιας κοινής εξωτερικής πολιτικής.

Είναι ενδιαφέρον να δούμε αυτά που ο ίδιος ο Υπουργός των Εξωτερικών της Βρεταννίας δέχεται:

«Η ενιαία αγορά έδωσε μια ισχυρή ώθηση στο εμπόριο και υπήρξε αποφασιστική για την προσέλκυση επενδύσεων στο εσωτερικό της Ένωσης, από τις οποίες ωφελήθηκαν όλα τα κράτη μέλη».

Για να συμπληρώσει:

«Αλλά η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι κάτι παραπάνω από μια απλή ενιαία αγορά είναι μια μεγάλη δύναμη για την ειρήνη και την σταθερότητα στην Ευρώπη»...